

Andreja Jurkovič, Osnovna šola Sladki Vrh

VKLJUČEVANJE TEŽJE GIBALNO OVIRANEGA IN DOLGOTRAJNO BOLNEGA UČENCA V OSNOVNI ŠOLI

UVOD

V prispevku bom predstavila vključevanje težje gibalno oviranega učenca v osnovni šoli Sladki Vrh. Takšno vključevanje vpliva na vrsto sprememb v organizaciji dela na šoli, predvsem pa pomeni drugačno delo za učitelje, ki ga učijo. Organizacijske spremembe so predvsem v prilagajanju prostora, časovne prilagoditve, potrebno je večje sodelovanje s starši, zagotoviti je treba tudi ustrezno strokovno pomoč učiteljem. Naša šola stoji v ruralnem okolju in vključevanje v šolo je eden od pomembnejših korakov vključevanja v okolje.

ZAČETKI

Učenec je bil v prvi razred osnovne šole Sladki Vrh vključen v šolskem letu 2007/2008. V odločbi je bilo navedeno:

- da se učenec usmeri v program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo;
- da se mu zagotovi pet ur dodatne strokovne pomoči, od tega tri ure s specialnim pedagogom in dve uri z defektologom za gibalno ovirane iz ZUIM Kamnik;
- da se mu zagotovi stalni spremljevalec za fizično pomoč;
- da mora biti število otrok v oddelku manjše od predpisanega normativa;
- da se dečku zagotovijo prilagojena stol in miza ter možnost uporabe računalnika;
- da se povrnejo stroški prevoza od njegovega prebivališča do šole in nazaj;
- da se izrečena usmeritev po uradni dolžnosti preveri do oktobra 2010.

OCENA ČLANOV STROKOVNEGA TIMA ZA PRIPRAVO INDIVIDUALIZIRANEGA PROGRAMA

Iz strokovnega mnenja je bilo razvidno, da se je pri učencu razvila cerebralna paraliza – slika spastične diplegije. Pri učencu so bile izkazane velike težave na grafo-motoričnem področju, imel je izredno šibko pozornost in

koncentracijo, počasnost v odzivanju in v hitrosti motoričnega reagiranja. Učenec je ves čas potreboval izdatne spodbude. Učenčevi dobri področji sta bili verbalizacija in besedno logično sklepanje.

Strokovne delavke iz vrtca¹ so predstavile delovanje učenca razredničarki. Učenec je pred všolanjem začel spoznavati barve in oblike ter začel barvati. Njegovo barvanje še zmeraj ni bilo v omejenem prostoru. Težko je vlekel črte, ni še zmožgal risati določenih vzorčkov. Ob vodenju je risal posamezne oblike (npr. človeka, rožo, sonce). Zaradi težav z gibanjem prstov, drža pisala še ni bila pravilno razvita. Slaba je bila tudi fina motorika rok. Učenec je govoril narečno in poznal veliko stvari iz vsakdanjega življenja, ki jih je opazil pri očetu in babici. Pri poslušanju pravljic in učenju pesmic pa njegovega interesa ni bilo moč zaznati. Učenec je uporabljal invalidski voziček in doma tudi stojko.

Sestava individualiziranega programa

Glede na pridobljene podatke iz strokovnega mnenja in iz vrtca je strokovna skupina začela pripravljati individualizirani program.

Pri sestavljanju individualiziranega programa smo se povezali z zunanjimi ustanovami. V želji, da bi bile prilagoditve kar se da ustrezne in da bi sledile zdravstvenim in terapevtskim načelom, smo v šolo povabili delovno terapevtko in fizioterapevtko iz zdravstvenega doma, v katerem so obravnavali učenca.

Fizioterapevтка in delovna terapevтка² sta strokovni skupini predstavili otrokove posebne potrebe ter pomen prilagojene opreme in drugih prilagoditev. Zaradi dobrega poznavanja posebnih potreb so razredničarka in drugi strokovni sodelavci otroka lažje sprejeli in načrtovali nadaljnje delo z njim.

INDIVIDUALIZIRANI PROGRAM – PRVO VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE

Cilji individualiziranega programa

Strokovna skupina si je zadala pri delu z učencem po individualiziranem programu naslednje cilje:

¹ V šolo je vključen tudi vrtec.

² Vsako šolsko leto na začetku šolskega leta fizioterapevтка in delovna terapevтка opravita pregled delovnega okolja v šoli za učenca in svetujeta glede prilagoditev (mize, stola). Sprva smo sodelovali s fizioterapevtko in delovno terapevtko iz ZD Adolfa Drolca Maribor, kjer je bil učenec obravnavan, od četrtega razreda naprej pa z delovno terapevtko in fizioterapevtko iz CIRIUS Kamnik.

- vsestranski razvoj zaznavnih, kognitivnih in motoričnih sposobnosti,
- doseganje vsaj minimalnih standardov znanja,
- povečanje skrbi in samostojnosti pri šolskem delu in skrbi zase,
- izgradnja pozitivne samopodobe,
- uspešna socialna integracija.

Prilagoditve prostora

Poskrbeli smo, da je bilo v učilnici, sanitarijah in garderobi poskrbljeno za nemoteno mobilnost in da je učenec dobil prilagojen stol in delovno površino.³ Za hojo oz. za mobilnost v učilnici, jedilnici in garderobi je poskrbela spremljevalka.

Časovne prilagoditve pouka

Poskrbeli smo, da je imel učenec pri pisanju in risanju ter pisnih izdelkih (zaradi slabših grafomotoričnih spretnosti) zagotovljenega več časa. Imel je na voljo dovolj časa, da se je ob pomoči, ki jo je potreboval, za delo lahko pripravil sam (npr. poiskal barvice, zvezke). Dejavnosti so bile načrtovane tako, da jih je lahko končal tudi po delih. Učiteljica mu je zagotovila dovolj časa, da ni občutil časovnega pritiska.

Prilagoditve preverjanja in ocenjevanja

Pri preverjanju in ocenjevanju znanja je imel do 50 odstotkov podaljšan čas oz. možnost preverjanja snovi v več delih z vmesnim časom za oddih. Učenec je lahko pri preverjanju in ocenjevanju uporabljal pripomočke, ki jih tudi sicer uporablja pri pouku (tabele, številske trakove, računske ladjice ipd.). Učiteljica je prilagajala pisne preizkuse znanja, pri katerih je upoštevala učenčeve primanjkljaje in sposobnosti (povečan tisk, večji razmiki med vrsticami, vizualno jasno ločene naloge, zgledi za reševanje, manj nalog, ki zahtevajo pisanje ipd.). Preverjanje in ocenjevanje znanja je potekalo individualno zunaj učilnice (v prostoru za dodatno strokovno pomoč).

Učiteljica je oceno učenca (učencu in staršem oz. skrbnikom) sporočila z dodatnimi pojasnili, ki so poleg analize napak vključevali tudi analizo uspešno izkazanega znanja; glede napak pa se je vedno še pogovorila z učencem in starši oz. skrbniki, kako naprej.

Prilagoditve poučevanja

Pri vseh predmetih oz. predmetnih področjih je bilo izvajanje pouka in delo z učencem prilagojeno njegovim motoričnim spretnostim.

Učiteljica je uporabljala pri učenju črk in števil multisenzorno učenje (sprejem informacij po vseh možnih senzornih poteh: slušni, vidni, taktilni poti). Navodila je poskušala podajati čim bolj jasno in konkretno in sproti preverjala razumevanje pri učencu. Pogosto je menjavala dejavnosti (zagotavljanje pestrosti pouka s spremembo

metode, gradiv itd.); učenec je imel več odmorov med nalogami itd.

Razredničarka je sovrstnike seznanila z načini in oblikami pomoči, ki jo lahko ponudijo učencu.

Fukcioniranje učenca ob koncu prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja

Strokovna skupina je ob koncu prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja opazala, da je učenčev najmočnejše področje govorno sporočanje – rad je pripovedoval o dogodkih, ki so se mu zgodili, o domu in delu; pozna veliko stvari iz vsakdanjega življenja. Govor je bil sicer še narečno obarvan.

Največje težave pri učencu so takrat še izvirale iz pomanjkanja motivacije za delo in zelo odkrenljive pozornosti, ko je bil nemotiviran, se je tudi zelo hitro zadovoljil s svojimi izdelki oz. je preusmerjal pozornost s pripovedovanjem ali pa je preprosto čakal. Pozornost je bila kratkotrajna, hitro odkrenljiva.

Ko pa je bil učenec za delo motiviran, je dosegal cilje brez večjih težav. Pri pisanju si je besede še glaskoval. Njegova pisava je bila slabše oblikovana, vendar berljiva. Pisal je počasneje kot vrstniki (težave v finomotorični koordinaciji). Večje težave je imel pri branju. Besede je vezal počasi, velikokrat si je besedo še izmislil in je ni prebral do konca. Za branje je potreboval veliko časa. Veščina branja kot pisanja sta pri učencu nihali v skladu z njegovo motivacijo (ko je bil motiviran, je bil uspešen, sicer pa je včasih prebral oz. napisal tudi samo dve do tri besede v šolski uri).

Pri matematiki je poznal poštevanko po vrsti in se orientiral v številski vrsti do sto. Največje težave je imel pri ploskovni orientaciji, kar se kazalo pri risanju simetrij in delno tudi pri branju (težko se orientira v zvezku, pri črkah). Strokovna skupina je takrat ugotavljala, da ob ustreznih prilagoditvah v individualiziranem programu in ob pomoči učenec napreduje in dosega minimalne standarde znanj.

Šport

Učenec je po odločbi oproščen sodelovanja pri urah športa, vendar se na šoli trudimo, da bi ga čim bolj vključevali tudi v športne vsebine, saj se zavedamo pomena gibanja in razumemo, da so motorika, gibanje in sodelovanje z vrstniki v rekreacijskih dejavnostih zelo pomembni in kot tako komplementarni del razvoja učenčeve osebnosti.

Zato smo se v soglasju s starši oz. skrbniki in športno pedagoginjo odločili, da na šolo povabimo učenčev fizioterapevko, da bi se dogovorili, kako lahko učenca vključujemo v športne vsebine, ki jih izvaja šola.

Fizioterapevka je predlagala, naj bo tudi pri športu čim bolj vključen (naj gre v telovadnico, naj izvaja določene prilagojene aktivnosti ipd.).

Fizioterapevka je prikazala ustrezne gibalne aktivnosti za učenca. Priporočala je predvsem vključevanje v skupine pri športu (izvajanje elementarnih gibalnih

³ Glede prilagoditev svetujeta fizioterapevka in delovna terapevka.

vzorcev: kotaljenje, plazenje, hoja po štirih, upočasnjeni poligon ipd.). Priporočala je vaje, ki spodbujajo recipročnost. Fizioterapevtka je prikazala vaje razredničarki, učiteljici športa in spremljevalki oz. spremljevalcu. Učenec je vključen v skupinske športe npr. kot sodnik, če seveda to zmore.

Spremljevalka in kasneje spremljevalec sta ob soglasju staršev oz. skrbnikov obiskala tudi fizioterapevtsko obravnavo učenca v zdravstvenem domu.

LETNA ŠOLA V NARAVI V ČETRTEM RAZREDU

Letno šolo v naravi organiziramo ob koncu četrtega razreda v Žusterni. Pri načrtovanju smo se predhodno posvetovali s starši oz. skrbniki, kako naj bi potekalo izvajanje glede osebne higijene (tuširanje, preoblačenje idr.). Želeli smo ugotoviti, koliko je učenec pri teh opravilih samostojen in koliko mu pomaga spremljevalka, v želji, da se mu zagotovita osebna integriteta in dostojanstvo. Učenca je v šoli v naravi spremljevalka pospremila do kopalnice, mu pomagala do kabine za prhanje in mu pripravila stol. Za oblačenje in umivanje je poskrbel učenec sam – vendar je zato potreboval več časa.

Pred izvajanjem plavalnega dela se je vodja šole v naravi, športna pedagoginja, pozanimala, kako je z dostopom do bazena (veliko kopalnišč ne dovoli uporabe vozička in obuval, hoja z bosimi nogami pa je nevarna). Za izvajanje tečaja v bazenu je šola zagotovila spremstvo specialne pedagoginje, ki je imela certifikat Halliwick za vodenje. Tako je lahko učenec opravljal tudi prilagojeni plavalni tečaj.

ZIMSKA ŠOLA V NARAVI V ŠESTEM RAZREDU

Zimsko šolo v naravi šola organizira v šestem razredu v Ribnici na Pohorju. Že ob svetovanju na začetku šolskega leta ob pregledu delovnega okolja, ki ga strokovnjaki iz CIRIUS Kamnik opravijo vsako leto, so svetovali, da bo učenec potreboval v zimski šoli v naravi dva spremljevalca. Vodja šole v naravi (športna pedagoginja) se je dogovorila, da so nam v hotelu zagotovili bivalne prostorov s čim manj arhitektonskimi ovirami (omogočen dostop za invalide).

Pred zimsko šolo v naravi je bilo treba pregledati pripravljenost vozička na snežne razmere, kar so opravili starši oz. skrbniki skupaj s fizioterapevti v URI Soča.

V CIRIUS Kamnik so nam ponudili tudi izposojlo prilagojenih sani. Fizioterapevtka iz CIRIUS Kamnik je predlagala, da se dogovorimo s fizioterapevtko iz zdravstvenega doma, v katerem je učenec obravnavan, ali lahko pripravi učenca na dejavnosti v šoli v naravi, kot so npr. recipročna hoja, stoja v smučarskih čevljih idr.

Dogovorili smo se za sestanek s fizioterapevtko, ki je za izvajanje zimske šole v naravi predlagala, da naj bo učenec na snegu takrat kot njegovi vrstniki. Za dejavnosti na snegu priporoča kepanje, delanje snežakov, »delanje angelčka«, sankanje s prilagojenimi sankami. Opozorila je, da učenec verjetno ne bo zdržal na snegu toliko časa kot

ostali učenci (dvakrat na dan po dve uri), zato je priporočala, da naj ima učenec možnost biti na snegu krajši čas z vmesnim odmorom na toplem. Fizioterapevtka se je na svojih obravnavah v zdravstvenem domu pogovorila s starši oz. skrbniki in z učencem glede pričakovanih šole v naravi.

Za bivanje v šoli v naravi smo se skupaj s starši oz. skrbniki dogovorili, da je učenec v sobi s še enim otrokom. Ker so bivalne kapacitete apartmajskega tipa, je bila v istem apartmaju kot učenec tudi spremljevalka za zagotavljanje fizične pomoči.

Učenec je o šoli v naravi povedal, da se je odlično počutil in se mu je zdelo, da se je prehitro končala.

Učenec je vsaj enkrat na teden prihajal k uri športa, pri kateri je s sodelovanjem spremljevalca izvajal prilagojene aktivnosti. Občasno je sodeloval tudi kot pomožni sodnik, skrbel za semafor z rezultati, meril čas in podobno. Tako kot vrstniki pa je tudi on najbolj užival pri metih na koš (znižan na primerno višino zanj) in pri streljih na vrata (rokomet). Pri vseh teh aktivnostih je bil poleg spremljevalca običajno vključen tudi kak sošolec, ki mu je podajal žogo ali pa igral vlogo vratarja. Učenec je bil vključen tudi v vse šole v naravi, ki smo jih izvajali, ter v plavalni tečaj.

Marjetka Koražija, učiteljica športa

RAČUNALNIŠKO OPISMENJEVANJE

Sčasoma je postajal razkorak pri učenčevem pisanju med zahtevami šole in njegovimi sposobnostmi vedno večji.

V petem razredu pri krajših zapisih (npr. naslov, odgovori na vprašanja) ni imel večjih težav (poznal je pisane črke in jih pravilno uporabljal), za daljše prepise tabelskih slik in navodil je poskrbela spremljevalka.

Pri samostojnem pisanju pa je bil zelo počasen. Njegova pisava je bila velika in okorna. Pisanje ga je tudi zelo utrudilo. V petem razredu smo »težavo« pri pisnem ocenjevanju in zapisovanju daljših odgovorov reševali tako, da je odgovore po nareku zapisovala pedagoginja ali učiteljica, pri kateri je učenec individualno opravljal pisno ocenjevanje.

Uvedba računalnika

Učenec je bil v petem razredu (šolsko leto 2011/12) dalj časa vključen v celostno rehabilitacijo v URI Soča, kjer je z učencem potekalo tudi učno-vzgojno delo. Iz URI Soča so nam posredovali opažanja in priporočljive prilagoditve, ki smo jih upoštevali pri spremembah in dopolnitvah individualiziranega programa.

Najpomembnejša je bila uvedba računalnika v šolsko delo. Učenec je po rehabilitaciji v URI Soča začel v šolo redno vsakodnevno prinašati svoj prenosni računalnik in USB-ključ. Učiteljica mu je dala v šoli tudi učne liste, tabelske slike v e-obliki, ki jih je nato pri pouku dopolnjeval in reševal.

Učenec je začel reševati pisne preizkuse znanj na računalnik. Priporočila iz URI Soča glede nastavitve računalnika so bila: povečava zaslona na 120, učenčevi odgovori naj bodo modre barve (vizualno razlikovanje), učenec naj piše pisne preizkuse individualno v prostoru za dodatno strokovno pomoč s pedagoginjo in ima podaljšan čas, pisni preizkus se natisne, na iztis se učenec podpiše. Priporočali so tudi uporabo elektronskih delovnih zvezkov in učbenikov.

Vendar pa na začetku učenčovo delo z računalnikom ni bilo avtomatizirano, zato se za uporabo elektronske delovne zvezke še nismo odločili (učenec ni znal uporabljati ustreznega računalniškega pregledovalnika PDF viewer). Zato smo se na šolskem strokovnem timu odločili, da bomo pri učencu najprej razvijali avtomatizacijo uporabe programa Word (ure dodatne strokovne pomoči so bile namenjene tudi delu in navajanju na uporabo programa Word).

Učenčev računalnik smo opremili (učitelj računalništva na šoli) s programom PDF viewer in elektronskimi delovnimi zvezki za peti razred, ki so bili v šoli trenutno na voljo, da bi učenec lahko sam vadil delo s tem programom doma).

Učenje tipkanja

Učenec je bil ob uvedbi dela z računalnikom še počasnejši kot pri delu brez njega, saj se ni znašel s programi, pa tudi pri tipkanju je bil še počasnejši kot pri pisanju, saj delo z računalnikom še ni bilo avtomatizirano. V šolskem strokovnem timu smo se dogovorili, da bomo računalniškemu opismenjevanju namenili velik delež ur dodatne strokovne pomoči – premagovanje primanjkljajev pri pedagoginji in defektologinji iz CIRIUS Kamnik.

Pri navajanju na tipkanje je defektologinja iz CIRIUS-a izmed vseh spletnih orodij, ki so bila na voljo, predlagala uporabo programa Stamina Typing tutor, ki je primeren za učenje tipkanja in vsebuje tudi šumnike. Učencu je program namestila na njegov računalnik. Z učencem smo tako vadili pri urah dodatne strokovne pomoči, vadil pa je tudi doma. Tako je pri tipkanju postal hitrejši (ni pa se naučil slepega desetprstnega tipkanja).

Začetki uporabe računalnika

Učenec pri uporabi računalnika v šestem razredu ni bil spreten (programov Word in PDF viewer ni obvladal, zato učenec ni znal uporabljati elektronskih delovnih zvezkov in izdelovati šolskih zapisov). Potreboval je stalen nadzor in opominjanje. Tipkal je zelo počasi.

Pri samostojnih zapisih v Wordu ni upošteval osnovnih pravopisnih navodil, svojih napak tudi ni uvidel.

Hkrati pa je tudi vedno slabše pisal (ročno), saj je dela zelo malo samostojnih zapisov (tabelsko sliko mu je v zvezek prepisala spremljevalka). Pri uporabi računalnika je bil prepočasen in ni sledil.

Na sestanku strokovne skupine smo se vsem težavam navkljub odločili vztrajati pri uporabi računalnika. Učencu je bila dodeljena v šestem razredu ena ura dodatne strokovne učne pomoči pri učitelju računalništva (učenec ima pet ur

dodatne strokovne pomoči, od tega dve uri dodatne učne pomoči učiteljev). Odločili smo se, naj učenec ne uporablja elektronskih delovnih zvezkov, temveč naj še vedno uporablja klasične. Čim več šolskih zapisov pa naj dela v Wordu. S starši oz. /skrbniki smo se dogovorili, da bo učenec zapise, ki mu jih pripravi spremljevalka, ob pomoči (ključne besede, povzetke) doma uredil in prepisal v Wordu, da bi čim več vadil. Ob koncu ocenjevalnega obdobja smo na sestanku strokovne skupine ugotovili, da dodatna strokovna pomoč učitelja računalništva ni več potrebna, in zato je učenec spet imel dodatno strokovno pomoč učitelja angleščine.

Raba računalnika v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju

Učenec v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju uporablja klasične delovne zvezke. Tabelsko sliko zapiše na računalnik v Wordu. Če je besedila veliko, tabelsko sliko prepíše spremljevalec v zvezek, razen v primeru, ko učitelji vnaprej pripravijo fotokopijo tabelske slike pri obravnavi učne snovi. Učenec pri prepisu tabelske slike aktivno sodeluje (si podčrta, dopolni). Učitelji učencu izročijo (občasno) vnaprej pripravljene tudi miselne vzorce. Pri učnih urah je prosti zapis za učenca omejen na minimum.

Če pri učnih urah utrjevanja in ponavljanja učenec ne zmore slediti, mu spremljevalec zapiše naloge oz. jih prepíše s table. Učenec jih samostojno reši. Za učenčeve zapiske poskrbi spremljevalec, ki prepíše tabelsko sliko pri vseh predmetih, razen če učitelj določi drugače in učencu pripravi e-gradivo, katerega dopolni in reši sam na računalniku. Učenec si ureja zapiske v e-obliki.

Učenec si zapiske in povzetke snovi uredi sam (doma, pri dodatni strokovni pomoči) v e-obliki v Wordu.

Urejanju lastnih e-zapisov in izdelovanju seminarских nalog je bil namenjen tudi velik delež ur dodatne strokovne pomoči pedagoginje. Pri teh urah je učenec spoznaval dejavnike uspešnega učenja in navajanja na rabo računalnika pri učenju ter razvijanju organizacijskih veščin.

Seminarske naloge in predstavitve v Power Pointu učenec pripravi sam v e-obliki.

Je spreten pri rabi spletnih brskalnikov – sam zna poiskati ustrezne podatke, primerno slikovno gradivo za dopolnitev svojih e-zapisov. Učenec – kot vsi najstniki – doma na računalniku uporablja socialna omrežja, npr. Facebook.

Individualizirani program – tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

Učencu so po uradni dolžnosti preverili usmeritev v šolskem letu 2010/11. Po novi odločbi o usmeritvi je bilo učencu zagotovljenih pet ur dodatne strokovne pomoči, od tega dve uri na teden dodatne strokovne pomoči pedagoga za premagovanje primanjkljajev, ovir, motenj, ena ura na teden defektologa iz CIRIUS Kamnik in dve uri na teden dodatne učne pomoči učiteljev.

V petem razredu je učno pomoč izvajala razredničarka, v šestem razredu pa – glede na težave, ki jih je imel učenec – učitelj angleščine in učiteljica za matematiko in fiziko.

Učenec je imel po odločbi zagotovljenega stalnega spremljevalca za zagotavljanje fizične pomoči, število otrok v oddelku je bilo manjše od predpisanega normativa, zagotovljena oz. prilagojena sta bila stol in miza ter omogočena uporaba računalnika.

Učenec je do šestega razreda obiskoval podružnično šolo, v šestem razredu pa je nadaljeval šolanje na centralni šoli. Pred začetkom šolskega leta je defektologinja iz CIRIUS Kamnik predstavila razrednemu učiteljskemu zboru učenčevo funkcioniranje in na splošno značilnosti otrok s cerebralno paralizo, razredničarka iz petega razreda pa je predstavila učenčevo funkcioniranje v šoli – primanjkljaje, močna področja in prilagoditve v individualiziranem programu, ki so se po njenem mnenju izkazale za uspešne. Še pred začetkom šolskega leta sta na šolo prišli delovna terapevtka in fizioterapevtka iz CIRIUS-a, ki sta pregledali učenčevo delovno okolje in svetovali glede prostorskih prilagoditev v šoli ter prilagoditev stola in mize, ki ju uporablja učenec.

Ob koncu šestega razreda je prišlo tudi do zamenjave učenčeve spremljevalke. Spremljevalka za fizično pomoč je bila z učencem že od vključitve v vrtec. V sedmem razredu pa pomoči fizično ni več zmogla, zato je učenec dobil spremljevalca.

Ocena ravni funkcioniranja učenca v šoli za pripravo individualiziranega programa

Pri pripravi individualiziranega programa v sedmem razredu smo upoštevali evalvacijo individualiziranega programa iz šestega razreda in trenutno funkcioniranje učenca.

Strokovna skupina je takrat ugotovila, da učenec izkazuje primanjkljaje predvsem na področju senzomotorične koordinacije in na področju vzdrževanja miselnih procesov.

Težave so se začele pojavljati tudi na področju samopodobe, ki je bila pri učencu zelo nizka.

Učenčevo močno področje je bilo govorno sporočanje – rad je pripovedoval o dogodkih, ki so se mu zgodili, o domu in delu, poznal je veliko stvari iz vsakdanjega življenja. Imel je veliko splošnega znanja, predvsem iz naravoslovja. Vsebine pri naravoslovnih in družboslovnih predmetih so ga zelo zanimale, pri teh predmetih je aktivno sodeloval in povezoval znanja.

Pri samostojnem pisanju je potreboval veliko časa in zato je bil zelo počasen. Pri krajših zapisih ni imel težav, za daljše zapise učnih vsebin in prepise tabelskih slik je poskrbela spremljevalka. Za zapisovanje daljših besedil uporablja računalnik.

Večje težave so se kazale pri matematiki. Slabo je razumel odnose med števili, zlasti pri prehodih večjih števil. Težave je imel pri merjenju z ravnilom (pri mm).

Pravilno je reševal enostavne besedilne naloge, pri kompleksnih ga je bilo treba voditi skozi postopek in trenirati ter utrjevati uporabo pripomočkov. Težko si je predstavljal elemente, ki jih ni videl. Še vedno je imel težave pri orientaciji v zvezku (na ploskvi), vendar je pri geometriji v lanskem šolskem letu dosegel minimalne standarde. Pri usvajanju merskih enot potrebuje konkretna ponazorila. Kompleksnejše logične in matematične naloge je lažje rešil s pomočjo predhodnega reševanja podobnih nalog.

Učenec še ni imel usvojenih strategij učenja, ni si znal urediti povzetkov pri posameznih predmetih. V učbeniku se samostojno še ni znašel in ga pri učenju ni znal samostojno uporabljati. Učbenik je pri učenju uporabljal ob pomoči (učencu je bilo treba pokazati, na kateri strani v učbeniku so učne snovi, mu vnaprej pripraviti vprašanja, na katera je v besedilu sam poiskal zelene podatke, in mu nato pomagati te pridobljene podatke umestiti v pojmovne mreže, s katerimi si je potem pomagal pri učenju). V delovnih zvezkih se je učenec znašel, znal je poiskati stran, na kateri je tekoča učna snov. Največ težav je imel pri matematiki in angleščini, pri katerih je potreboval veliko usmerjanja in vodenja.

V pogovoru je bil vljuden in uporabljal je vljudnostne fraze, občasno pa ni sprejemal različnosti mnenj in je zapadal v konflikte.

V strokovni skupini smo ugotovili, da učenec potrebuje veliko pomoči in prilagoditev pri usvajanju znanja, doseganju minimalnih standardov (zlasti pri angleščini in matematiki). Potreboval je še veliko navajanja na avtomatizirano uporabo računalnika. Prav tako je potreboval veliko pomoči pri navajanju na reševanje problemov po korakih (prepoznavanje, opredelitev problema, iskanje možnih rešitev, vrednotenje možnosti načinov reševanja, izdelava načrta in izvedba rešitve problemov) ter zlasti pri krepitvi pozitivne samopodobe in samozavedanja.

Individualizirani program – prilagoditve

Pri prostorskih in časovnih prilagoditvah smo se držali dosedanjih prilagoditev, ki so se izkazale za uspešne. Pri opuščanju oz. dodajanju prilagoditev smo upoštevali razvojno stopnjo učenca in njegove potrebe. V individualiziranem programu smo upoštevali prilagoditve, ki jih opisujemo v nadaljevanju.

Prilagoditve prostora

Učenec je od šestega razreda nadaljeval šolanje na centralni šoli, ki pa je arhitektonsko veliko bolj prilagojena za gibalno ovirane osebe. Urejena sta prehod med nadstropji (dvigalo) in dostop z invalidskim vozičkom do drugih šolskih prostorov (knjižnica, kabineti, jedilnica, telovadnica).

Časovne prilagoditve

Poleg podaljšanega časa so učitelji upoštevali, da so ostajale informacije na tabli zapisane dalj časa (da ima učenec več časa, da jih prebere in prepíše).

Prilagoditve poučevanja in učenja

Pri poučevanju in izvajanju pouka smo bili bolj pozorni, da je izvajanje pouka in delo z učencem pri vseh predmetih oz. predmetnih področjih prilagojeno njegovim motoričnim spretnostim.

Učitelji pri pouku učencu podajajo zelo natančne usmeritve (nadzorovanje dela in vodenje z dodatnimi pojasnili, ustno podajanje daljših navodil), zmanjšajo obseg nalog z istimi cilji, selekcionirajo oz. diferencirajo naloge v delovnih zvezkih.

Učenec ima možnost pri učnih urah dobiti vnaprej pripravljene zapise (fotokopiranje učnih gradiv in pisanje na računalniku, vnaprej pripravljene miselni vzorci).

Učitelji posameznih predmetnih področij so glede na delo pri njihovem predmetu dodali prilagoditve.

Npr. pri matematiki:

- Uporaba posebnih pripomočkov, tudi pri preverjanju in ocenjevanju znanja: kartonček z obrazci za računanje ploščine in obsege likov, kvadrati naravnih števil, kartonček s ponazoritvijo izvajanja računskih operacij ...
- Pri merjenju ustrezno znižanje kriterijev natančnosti odčitavanja glede na zmožnost učenca.
- Uporaba žepnega računalnika (določeno v odločbi).

Merjenje, označevanje, skiciranje, načrtovanje – Učenec prepozna pravega med obstoječimi ponazorili (izbere pravilni odgovor med ponujenimi risbami).

Tabele, diagrami, grafi – Upoštevati primerno velikost (povečava zaradi težav pri orientaciji in motoriki)

Npr. pri glasbeni umetnosti:

- Pri izvajanju glasbe (igranje na inštrumente in petje) izvaja enostavne ritmične vzorce – po učiteljičini demonstraciji in ne po notni sliki.
- Za orientacijo v stilnih obdobjih uporablja kartonček Kaj znam?
- Tabelsko sliko učiteljica fotokopira in jo barvno označi – naslovi enake barve, druga barva oblike, tretja skladatelji, četrta značilnosti obdobja.
- Koreografije učiteljica učencu prilagodi tako, da jih ta izvaja sede, enako izvajanje glasbe z govornico telesa.

Prilagoditve preverjanja in ocenjevanja znanja

Učenec ne sodeluje pri športu in ga ne ocenjujemo. Pri predmetih, pri katerih so potrebne ročne spretnosti, prilagodimo izvajanje in učenca ne ocenjujemo (prioritetne prilagoditve komisije po odločbi o usmeritvi). Pri ostalih predmetih ima učenec podaljšan čas pisnega preverjanja in ocenjevanja znanja (do 50 % predvidenega časa). Učenec pisni preizkus piše v e-obliki (pisni preizkus natisnemo, učenec se na natis podpiše). Če učenec ne piše pisnega ocenjevanja v e-obliki, mu prilagodimo pisno obliko gradiv (povečan tisk, večji razmik med vrsticami, več prostora za odgovore).

Učenec ima možnost uporabe vseh pripomočkov, ki jih je uporabljal v času pridobivanja in utrjevanja učne snovi. Pri vrednotenju toleriramo napake, ki izhajajo iz motnje.

Ustno ocenjevanje matematike lahko poteka zunaj razreda po krajših vsebinskih sklopih (pri dodatni strokovni pomoči pri matematiki in pri angleščini).

V šolskem letu 2012/13 sem sprejela razredništvo 6. a oddelka, v katerega je bil vključen tudi gibalno oviran učenec s stalnim spremljevalcem. Zame je bil to velik izziv, saj nisem imela tovrstnih izkušenj. Skrbelo me je, kako ga bodo sprejeli sošolci, ki so se prvič z njim srečali v oddelku. Skrb je bila odveč, saj se je fant uspešno vključil v novo oddelčno skupnost, sošolci so ga sprejeli kot sebi enakega in mu bili v oporo. Po štirih letih razredništva ugotavljam pozitivne izkušnje vseh vpletenih. Sama sem pridobila veliko novega znanja, bogatih izkušenj, se veselila njegovega napredka na področju znanja, predvsem pa na osebnostni ravni.

Darinka Osojnik, razredničarka

Pogovor z učencem v devetem razredu o postopku usmerjanja

Učenec v pogovoru pove, da ve, da ga čakajo velike spremembe s prehodom v srednje izobraževanje. Spremembe mu vzbujajo nelagodje, hkrati pa se jih tudi veseli. Pravi, da rad prihaja v šolo. Meni, da mu ure dodatne strokovne pomoči zelo koristijo. Zaveda se, da brez njih skoraj ne bi zmožel. Pri dodatni strokovni pomoči se mu zdi, da lahko učitelji v miru in počasi snov razložijo še enkrat. Navaja, da se pri dodatni strokovni pomoči lahko z učitelji vse dogovori in dobi konkretna navodila. Zdi se mu, da so stvari na šoli utečene, da je pomoč spremljevalca ustrezna – da brez njega ne bi zmožel. Predmeti matematika, fizika in angleščina se mu zdijo težki, sicer pa ima najraje računalništvo in slovenščino.

Učenec pove, da ve, kaj pomeni postopek usmerjanja, in doda, da si želi, da bi odločba in prilagoditve, še posebej pa spremljevalec in obseg dodatne strokovne pomoči, ostalo čim bolj tako kot do sedaj. Pravi, da si želi biti vključen v srednješolsko izobraževanje, čeprav ve, da srednja šola ni obvezna, ampak vsaj tako ostaja v sistemu in ni čisto izključen – tudi iz socialnega in družabnega vidika.

SKLEP

Uspešnost inkluzije otrok s posebnimi potrebami je odvisna od skrbi in odgovornosti vsakega učitelja oz. delavca na šoli. Vključevanje otrok s posebnimi potrebami zahteva različne prilagoditve, kot npr. prilagoditve strategije poučevanja, prostorske in časovne prilagoditve, podporo vodstva šole in okolja, v katerega se učenec vključi. To predvsem pomeni dodatne naloge za učitelja, ki postane »učitelj po

meri učenca«, saj mora učenca zelo dobro poznati in znati zanj prilagoditi svoje pedagoško delo.

Učitelji pri delu z učenci s posebnimi potrebami morajo zelo dobro poznati specifično motnjo, učenčeva šibka in močna področja, predvideti morebitne težave in vse to upoštevati pri svojem delu. Pri tem potrebujejo pomoč v obliki pedagoškega svetovanja in podpore pri delu, zlasti pri šolski svetovalni službi, izvajalkah dodatne strokovne pomoči – pedagoginji in defektologinji – ter seveda zunanjih ustanovah, v katerih je učenec obravnavan.

Pomembno je tudi sodelovanje znotraj strokovnega tima, zlasti izmenjava informacij in izkušenj pri delu z učencom. Pomembno je, da si kolegi izmenjajo informacije, saj sicer učitelji lahko pri predmetih, pri katerih ima

učenec zelo izrazite primanjkljaje, opazijo samo te. Po drugi strani pri predmetih, pri katerih je učenec uspešen, pridejo do izraza učenčeva močna področja, ki jih lahko učitelji predstavijo svojim kolegom. Sodelovanje znotraj skupine daje predvsem vsem, ki delamo z učencom, celosten pogled na učenčevo funkcioniranje.

Vključevanje učencev s posebnimi potrebami prinese v redne oblike izobraževanja sicer dodatna bremena za učitelje, vendar ta lahko postanejo njihove profesionalne kvalitete, kot npr. osebni odnos, timsko delo, individualiziran in diferenciran – vendar tudi celosten – pristop do učenca. Tako je lahko inkluzija tudi proces spreminjanja šole v smeri izboljšanja kakovosti izobraževalnega procesa.